

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Geknotte zomereik en omgeving

Monument en dorpsgezicht

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Geknotte zomereik en omgeving, Aalst, Eerdegemstraat 38-42 –
monument en dorpsgezicht (opheffing)

Onderwerp

Benaming: Geknotte zomereik en omgeving

Adres of ligging: Eerdegemstraat 38-42, Aalst (Baardegem)

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (Gehele opheffing)

Dossiernummer: 4.001/41002/111.1

Bescherming

Beschermd als: monument en dorpsgezicht

Beschermingsbesluit: ministerieel besluit van 2 maart 1990

URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/2358>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/8246>

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/8267>

Samenvatting

In 1994 is de geknotte zomereik op maaiveldhoogte afgebroken tijdens een storm. De zomereik is verdwenen en werd niet vervangen.

De bescherming van de geknotte zomereik als monument en de onmiddellijke omgeving als dorpsgezicht wordt opgeheven, omdat de erfgoedwaarden van het beschermde goed onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan.

Datum

Datum: 24/07/2023

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context.....	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	4
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	5
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.5.	Juridische toestand.....	7
2.5.1.	Adres en kadaster	7
2.5.2.	Onroerend erfgoed	7
2.5.3.	Omgeving	7
3.	Evaluerend gedeelte	7
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	7
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	8
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	8
4.	Bronnen	8
4.1.	Archieven	8
4.2.	Mondelinge bronnen	8
4.3.	Digitale bronnen.....	8
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	9
5.1.	Omgevingsplan	9
5.2.	Fotobijlage	9
5.3.	Documentatie	9

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van de geknotte zomereik en omgeving in Aalst. De opheffing van de bescherming kadert in de evaluatie van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van de geknotte zomereik en omgeving werd onderzocht in het project 'Aangetaste en verdwenen beschermingen' (2020-2021)¹. Hierin zijn beschermingen onderzocht van bouwkundig, houtig en landschappelijk erfgoed met een twijfelachtige fysieke toestand. De opheffing van de bescherming werd pas opgestart na verder onderzoek van de mogelijkheid tot herstel.

Dit dossier betreft de volledige opheffing van de bescherming als monument en als dorpsgezicht van de geknotte zomereik en omgeving.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context

De geknotte zomereik, gelegen Eerdegemstraat in Aalst bevond zich op een perceelscheiding op de Baardegemkouter, waar hij als hoekboom dienst deed. De onmiddellijke omgeving bestond uit een open kouter met enkele verspreide lage knotwilgen.

De geknotte zomereik werd beschermd als monument bij ministerieel besluit van 2 maart 1990, omwille van de historische, artistieke en historische, in casu documentaire waarde. De onmiddellijke omgeving van de zomereik werd beschermd als dorpsgezicht bij hetzelfde ministerieel besluit van 2 maart 1990, omwille van de historische en artistieke, in casu beeldbepalende waarde.

2.2. Historiek van het beschermd goed

De Baardegemkouter ligt ten noordwesten van de dorpskern van Baardegem en is een open landbouwgebied tot tegen de grens met het naburige dorp Moorsel. De geknotte zomereik stond in het gehucht Eerdegem op het noordelijke helling van deze kouter: deze zone is sinds het einde van de negentiende eeuw afgesneden van het grootste deel van de kouter door de spoorlijn Aalst-Boom.

De geknotte zomereik (*Quercus robur*) stond op de grens van twee landbouwpercelen en naast een kruispunt van twee loswegen. Deze eik werd vermoedelijk geplant om een kruispunt of perceelgrens aan te duiden. Mogelijk ging het om het laatste exemplaar van een verdwenen knotbomenrij. De laatste knotbeurt dateerde van omstreeks 1953. Op het moment van de bescherming was deze boom circa 150 tot 200 jaar oud².

---

¹ Voor meer informatie over dit onderzoeksproject verwijzen we naar het online onderzoeksrapport 'Beschermd, beschadigd, verdwenen. Onderzoek en evaluatie van ernstig aangetast en verdwenen beschermd erfgoed' [<https://oar.onroenderfgoed.be/item/6378>]

² Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO000807, Zomereik met omgeving - Baardegemkouter (VAN DEN BOSSCHE H., 1990); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023: Geknotte zomereik als hoekboom [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300522> (geraadpleegd op 24 juli 2023).

Op het moment van de bescherming (1990) had deze boom een stamomtrek van 2,90 en 3,20 meter, gemeten op respectievelijk 1,30 meter en 1,50 meter hoogte. De hoogte van de takvrije stam bedroeg 2,20 meter. De kruindoorsnede bedroeg 6 meter³. In 1992 had de zomereik een knothoogte van 7,50 meter en een totale hoogte van 15,50 meter⁴. Op foto's uit 1983 is een dikke knoestige stam zichtbaar met twee of drie zware verticale gesteltakken waarop geknot werd⁵. Mogelijk was de knothoogte ooit lager, en heeft men later enkele gesteltakken behouden zodat de knothoogte hoger werd.

De omgeving van de zomereik bestond uit het open gebied de Baardegemkouter. Op oude kaarten en luchtfoto's zijn hier enkele beperkte perceelsrandbeplantingen zichtbaar. Op de foto's uit 1983 blijken dit lage knotbomen te zijn, vermoedelijk knotwilgen⁶.

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier

De geknotte zomereik werd beschermd als monument bij ministerieel besluit van 2 maart 1990, omwille van de historische, artistieke en historische, in casu documentaire waarde. De onmiddellijke omgeving van de zomereik werd beschermd als dorpsgezicht bij hetzelfde ministerieel besluit van 2 maart 1990, omwille van de historische en artistieke, in casu beeldbepalende waarde. Dit besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1990.

Het algemeen belang gevormd door de erfgoedwaarden wordt in het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 2 februari 1989 als volgt omschreven:

- Voor de zomereik als monument:
"zeldzaamheid en wetenschappelijke waarde; monumentaal karakter; landschappelijke waarde als beeldbepalend en esthetisch element in de dorpskom; volkskundige waarde (cf. het knotten leverde eertijds gebruikshout op voor het landbouwbedrijf)";
- Voor de omgeving van de zomereik als dorpsgezicht:
"Omwille van het algemeen belang als noodzakelijke "bufferzone" omheen de als monument te beschermen boom." ⁷

---

³ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO000807, Zomereik met omgeving - Baardegemkouter (VAN DEN BOSSCHE H., 1990); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023: Geknotte zomereik als hoekboom [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300522> (geraadpleegd op 24 juli 2023).

⁴ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beheersarchief Aalst, Zomereik met omgeving - Baardegemkouter.

⁵ BEELDBANK ONROEREND ERFGOED 2023: Aalst Baardegem Eerdegemstraat Knoteik 19830204 (1), <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/231008> (geraadpleegd op 19 juli 2023); BEELDBANK ONROEREND ERFGOED 2023: Aalst Baardegem Eerdegemstraat Knoteik 19830204 (2), <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/231010> (geraadpleegd op 19 juli 2023).

⁶ BEELDBANK ONROEREND ERFGOED 2023: Aalst Baardegem Eerdegemstraat Knoteik 19830204 (1), <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/231008> (geraadpleegd op 19 juli 2023); BEELDBANK ONROEREND ERFGOED 2023: Aalst Baardegem Eerdegemstraat Knoteik 19830204 (2), <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/231010> (geraadpleegd op 19 juli 2023).

⁷ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO000807, Zomereik met omgeving - Baardegemkouter, advies KCML (1990); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023: Geknotte zomereik op de Baardegemkouter [online], <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/8246> (geraadpleegd op 24 juli 2023); AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023: Zomereik met omgeving [online], <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/8267> (geraadpleegd op 24 juli 2023).

In het voorjaar van 1994 is de geknotte zomereik op maaiveldhoogte afgebroken tijdens een storm⁸. In de maanden volgend op de storm werd de stam ontdaan van takken en overgebracht naar het natuur- en milieueducatiecentrum van de Vlaamse overheid 'De Helix' in Geraardsbergen, met de bedoeling de stam binnen te conserveren als didactisch materiaal. De stam werd er echter nooit binnen geplaatst voor conservatie: aanvankelijk werd de stam duidelijk zichtbaar in de tuin naast het bakhuis neergelegd, naderhand werd hij naar een uithoek van het perceel overgebracht en daar voor een aanzienlijk deel verrot⁹.

In een brief van het Bestuur Monumenten en Landschappen van 7 juli 1994 aan de toenmalige eigenaars en aan de stad Aalst wordt verwezen naar de afspraken met de eigenaars om de stam op te halen, en wordt gesteld dat er mondelinge afspraken zijn met de eigenaar van het perceel om een nieuwe eik te planten ter vervanging van de afgebroken boom tegen uiterlijk 30 maart 1995¹⁰. Deze heraanplant is niet gebeurd of heeft niet lang overleefd.

In 2021 werden de huidige eigenaars van het perceel gecontacteerd met de vraag opnieuw een eik te planten. Hierop werd geen reactie ontvangen.

De onmiddellijke omgeving van de zomereik was tot circa 2010 vrij open: enkel de nieuwbouwwoning Eerdegemstraat 40 in het noordoosten van het dorpsgezicht verscheen daar vóór 2000. Sinds circa 2010 werden de percelen binnen het dorpsgezicht omhaagd en gedeeltelijk beplant, waardoor ze een gesloten karakter kregen. Sindsdien trad er ook geleidelijke vertuining en verpaarding op.

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 12 mei 2022. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

De geknotte zomereik is verdwenen en werd niet vervangen.

De onmiddellijke omgeving van de zomereik op de Baardegemkouter is vertuind en gesloten geraakt, het kouteraspect van de omgeving is volledig verloren. De perceelscheiding waar de zomereik stond, bestaat tegenwoordig uit een dubbele hoge haag van enerzijds meidoorn en anderzijds haagbeuk, aangeplant omstreeks 2010. Tussen beide hagen is er een open strook. Er staat nog één oude knotwilg op de rand van de oude perceelscheiding. Het zuidelijke perceel van het dorpsgezicht is omhaagd met een jonge en hoge haag van haagbeuk, waarin jonge knotwilgen staan. Het perceel is opgedeeld in verschillende paardenweides, met enkele recent aangeplante solitaire bomen (onder andere een notelaar) en een longeerpiste. Het noordelijke perceel van het dorpsgezicht is de nieuwbouwwoning Eerdegemstraat 40 met tuin, bestaande uit een gazon met een solitaire treurwilg en moeraseik, een jonge hoogstamboomgaard, en omhaagd door een circa 2010 aangeplante hoge haag van meidoorn.

---

⁸ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beheersarchief Aalst, Zomereik met omgeving - Baardegemkouter.

⁹ Informatie verkregen van A. De Haeck (15 oktober 2020).

¹⁰ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beheersarchief Aalst, Zomereik met omgeving - Baardegemkouter.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

De locatie van de als monument beschermde geknotte zomereik is Eerdegemstraat 40-42 in Aalst. Kadastraal is dit bekend als: Aalst, 9de afdeling, sectie A, perceelnummers 55/2A (deel) en 55/2B (deel). In het oorspronkelijk beschermingsbesluit wordt dit omschreven als: Aalst (Baardegem), 9de afd., sectie A, perceelnummer 55/02 (deel). De kadastrale toestand is gewijzigd ten opzichte van het ogenblik van de bescherming.

De locatie van de als dorpsgezicht beschermde omgeving van de zomereik is Eerdegemstraat 38-42 in Aalst. Kadastraal is dit bekend als: Aalst, 9de afdeling, sectie A, perceelnummers 55/2A, 55/2B, 63A (deel), 64A, 66V (deel), 66W (deel) en 68B. In het oorspronkelijk beschermingsbesluit worden de perceelsnummers niet vermeld, maar slechts op het bijgevoegde plan aangeduid. Het gaat om de toenmalige volledige percelen Aalst (Baardegem), 9de afd., sectie A, perceelnummers 55/2, 64 en 68A. De kadastrale toestand is gewijzigd ten opzichte van het ogenblik van de bescherming.

2.5.2. Onroerend erfgoed

De geknotte zomereik op de Baardegemkouter in Aalst is beschermd als monument: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/8246> (beschermd bij ministerieel besluit van 2 maart 1990).

De onmiddellijke omgeving van de zomereik op de Baardegemkouter in Aalst is beschermd als dorpsgezicht: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/8267> (beschermd bij ministerieel besluit van 2 maart 1990).

In de onmiddellijke omgeving van het onroerend goed waar dit opheffingsdossier over gaat, is er geen onroerend erfgoed aanwezig.

2.5.3. Omgeving

De geknotte zomereik valt volgens het origineel gewestplan Aalst - Ninove - Geraardsbergen - Zottegem van 30 mei 1978 in agrarisch gebied.

De omgeving van de zomereik valt volgens het origineel gewestplan Aalst - Ninove - Geraardsbergen - Zottegem van 30 mei 1978 in agrarisch gebied en woongebied met landelijk karakter.

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

De geknotte zomereik werd op 2 maart 1990 beschermd als monument omwille van de historische, artistieke en historische, in casu documentaire waarde. De onmiddellijke omgeving van de zomereik werd mee beschermd als dorpsgezicht omwille van de historische en artistieke, in casu beeldbepalende waarde.

In het voorjaar van 1994 is de geknotte zomereik op maaiveldhoogte afgebroken tijdens een storm. De boom werd niet vervangen. De onmiddellijke omgeving van de zomereik is geleidelijk vertuind en gesloten geraakt.

De erfgoedwaarde van de zomereik, namelijk de historische, artistieke en historische, in casu documentaire waarde, is volledig verloren gegaan tijdens de voorjaarsstorm in 1994. Er werd een heraanplant opgelegd maar deze werd niet uitgevoerd.

De erfgoedwaarde van de onmiddellijke omgeving van de zomereik, namelijk de historische en artistieke, in casu beeldbepalende waarde, is volledig verloren gegaan tijdens de voorjaarsstorm in 1994 en het vertuinen en gesloten raken van de omgeving. Door het verdwijnen van de zomereik heeft de omgeving ook geen enkele functie meer als noodzakelijke bufferzone voor de geknotte zomereik.

De bescherming als monument van de geknotte zomereik in Aalst en van de onmiddellijke omgeving als dorpsgezicht wordt opgeheven omdat de erfgoedwaarden onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan.

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

De erfgoedwaarden zijn reeds volledig verloren gegaan. Het opheffingsdossier registreert de erfgoedwaarde die verloren is gegaan voldoende. Er zijn bijgevolg geen bijkomende maatregelen vereist.

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als monument en dorpsgezicht van de geknotte zomereik en omgeving, Eerdegemstraat 38-42 in Aalst, wordt geheel opgeheven. De kadastrale percelen gevat door de opheffing zijn opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

De kadastrale gegevens van het beschermd onroerend goed werden gewijzigd ten opzichte van het ogenblik van bescherming.

4. BRONNEN

4.1. Archieven

Archief Onroerend Erfgoed:

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO000807, Zomereik met omgeving - Baardegemkouter, advies KCML (1990).

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO000807, Zomereik met omgeving - Baardegemkouter (VAN DEN BOSSCHE H., 1990).

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beheersarchief Aalst, Zomereik met omgeving - Baardegemkouter.

4.2. Mondelinge bronnen

Informatie verkregen van A. De Haeck (15 oktober 2020).

4.3. Digitale bronnen

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023: Geknotte zomereik als hoekboom [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300522> (geraadpleegd op 24 juli 2023).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023: Geknotte zomereik op de Baardegemkouter [online], <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/8246> (geraadpleegd op 24 juli 2023).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023: Zomereik met omgeving [online], <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/8267> (geraadpleegd op 24 juli 2023).

Opheffingsdossier: Geknotte zomereik en omgeving, monument en dorpsgezicht

BEELDBANK ONROEREND ERFGOED 2023: Aalst Baardegem Eerdegemstraat Knoteik 19830204 (1), <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/231008> (geraadpleegd op 19 juli 2023).

BEELDBANK ONROEREND ERFGOED 2023: Aalst Baardegem Eerdegemstraat Knoteik 19830204 (2), <https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/231010> (geraadpleegd op 19 juli 2023).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archiefphoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.